

STYRELSEN FÖR SVERIGES FÖRFATTARFOND

BUDGETUNDERLAG FÖR ÅR 2026

UTGIFTSOMRÅDE 17
ANSLAGSPOSTERNA 5:2 ap.5, 5:2 ap.8 OCH 5:2 ap.13
SAMT DEL AV 5:2 ap.4

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Finansierings- och anslagsöversikt.....	5
5:2 ap.8 Ersättning åt författare m.fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek	5
Verksamheten.....	5
Ersättningens grundbelopp och multiplar.....	7
Utlåning	7
Beräkning av biblioteksersättningen	8
Anslagspostens storlek.....	9
5:2 ap.5 Bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker	12
Arbetsstipendier till författare, översättare och kulturjournalister	12
Arbetsstipendier till dramatiker.....	13
Bidrag för internationellt utbyte	14
5:2 ap.13 Dramatikerstöd	15
5:2 ap.4 Långtidsstipendier	15
Prognos avseende kostnader för statlig ålderspensionsavgift.....	16
Gällande författningar (myndighetsföreskrifter).....	16
Noter till redovisad biblioteksstatistik	17

Sammanfattning

Utifrån vad som anförs i budgetunderlaget föreslår styrelsen för Sveriges författarfond

- att till 5:2 ap.8, Ersättning åt författare m.fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek, för år 2026 anvisas ett anslag beräknat på bibliotekens utlåning och referensbestånd under åren 2022–2023 (medelvärde) samt på det grundbelopp per lån av svenskt originalverk och övriga komponenter i beräkningsunderlaget som ska bestämmas genom överenskommelse mellan regeringen, Sveriges Författarförbund, Föreningen Svenska Tecknare och Svenska Fotografers Förbund.
- att 5:2 ap.5, Bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker, för år 2026 höjs med 13 763 000 kr till 25 000 000 kr och därefter med ytterligare 1 milj. kr årligen till 26 000 000 kr år 2027 och 27 000 000 kr år 2028.

Förslaget motiveras till stor del av behoven för de yrkeskategorier och de bidragstyper som inte kan tillgodoses genom bibliotekersättningen. I budgetunderlaget utvecklas resonemangen, vilka delvis återkommer från föregående år, om stipendier till kulturjournalister, särskilda behov vad gäller stöd till dramatiker samt stor potential för utveckling av den internationellt syftande verksamheten.

Men yrkandet vad gäller denna anslagspost lämnas detta år också med hänvisning till det samlade konstnärspolitiska uppdraget. Förslaget till höjning bör alltså sättas i relation till författarfondens totala omslutning. Bibliotekersättningsanslagets (ap.8) jämförelsevis svaga utveckling under den senaste förhandlingsperioden har försvårat för styrelsen för Sveriges författarfond att förverkliga de politiskt uttalade ambitionerna med bibliotekersättningen. Nedan (s. 11) redovisas hur ett högt söktryck i kombination med ett minskat antal beviljade stipendier har resulterat i en för närvarande rekordlåg andel beviljade ansökningar.

- att 5:2 ap.13, Dramatikerstöd, för år 2026 höjs med 539 000 kr till 5 000 000 kr och därefter höjs med 500 000 kr årligen till 5 500 000 kr för år 2027 och till 6 000 000 kr år 2028;
- att författarfondens del av ap.4 flyttas över till ap.5 Bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker.

Finansierings- och anslagsöversikt

Belopp i tkr.

Finansieringskällor	2024		2025	2026	2027	2028
	Anvisat enl. regleringsbrev	Utfall	Anvisat enl. regleringsbrev	Förslag	Förslag	Förslag
1	2	3	4	5	6	7
ANSLAG:						
5:2, ERSÄTTNINGAR OCH BIDRAG TILL KONSTNÄRER						
8. Ersättning åt författare m.fl.	190 488	190 488	190 600	- ¹	- ¹	- ¹
5. Bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker	11 237	11 237	11 237	25 000	26 000	27 000
13. Dramatikerstöd	4 461	4 461	4 461	5 000	5 500	6 000
Summa anvisat/utfall/förslag	206 186	206 186	206 298			
ÖVRIG FINANSIERING:						
Summa övrig finansiering	-	-	-			
SUMMA	206 186	206 186	206 298			

¹ Någon förhandlingsöverenskommelse om bibliotek ersättnings grundbelopp för de kommande åren 2026 och 2027 föreligger ännu inte.

5:2 ap.8 Ersättning åt författare m.fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek

Verksamheten

Bibliotek ersättningen förmedlas i enlighet med förordningen (1962:652) om Sveriges författarfond. Verksamheten bekostas helt av fondmedlen, eftersom författarfonden saknar särskilt förvaltningsanslag.

Bibliotek ersättnings grundläggande funktion och konstruktion befästes senast genom förhandlingsöverenskommelse samt en reviderad förordning (1962:652) om Sveriges författarfond, vilka båda gäller med verkan från och med 2015.

Genom att det nu i själva fondförordningen stadgas att storleken på grundbeloppet bestäms genom överenskommelse mellan regeringen och de tre litterära och bildlitterära upphovsmannaorganisationerna, har förhandlingsordningens ställning stärkts. Samtidigt har det tidigare underförstådda kulturpolitiska värdet lyfts fram i en ändamålsparagraf som betonar att bibliotek ersättningen främjar litteraturens utveckling och bidrar till att förbättra de litterära upphovsmännens ekonomiska villkor genom att ersätta dem för tillgången till och användningen av deras verk på bibliotek.

Bibliotek ersättningen utgör en grundsten i konstnärspolitiken på litteraturområdet, vilket kommer till uttryck genom ambitionen att bidra till att

skapa rimliga arbetsvillkor för de litterära och bildlitterära upphovsmännen inom ramen för biblioteksersättningssystemet.

När biblioteksersättningen infördes 1954 var allmänhetens fria tillgång till litteraturen genom bibliotek sedan länge etablerad, genom hur upphovsrättslagstiftningen var utformad. Genom den ersättningsrätt som sedan 1992 är stadgad i EU-direktiv uppstår en samhällelig förpliktelse som är mer omfattande än tidigare. Det innebär att den biblioteksersättning vi har idag ersätter en annars nödvändig renodlat upphovsrättslig lösning. Författarfonden och biblioteksersättningen har därför inte bara en konstnärspolitisk funktion; den utgör i förlängningen också en vital del av bibliotekspolitiken genom att den främjar medborgarnas tillgång till litteratur genom biblioteken.

Utgångspunkten för verksamheten är den i fondförordningen reglerade individuella ersättningen, som ger de litterära upphovsmännen en viss minimiersättning för biblioteksutnyttjandet. Konstruktionen med särskild biblioteksersättning innebär att författarfonden tillerkänner vissa högt kvalificerade och yrkesverksamma författare, översättare, tecknare och fotografer en ersättning som fastställs på andra grunder än den generellt fastställda ersättningen per utlånad bok. Utöver den särskilda ersättningen finns också kompletterande arbetsstipendier av olika längd för att förbättra de arbetsmässiga villkoren för bokupphovsmän med yrkesmässiga ambitioner. Ur den s.k. fria delen fördelas också pensionsbidrag och bidrag till upphovsmännens organisationer.

Under och efter pandemin har fokus hamnat på hur stipendier kan stötta de författarekonomier som ofta är sårbara och organiserade så att de fått sämre tillgång till trygghetssystemen och särskilda krisinsatser riktade mot företagare och anställda. Perspektivet är naturligtvis fortsatt viktigt, men samtidigt bör påminnas om hur detta sammanfaller med konstnärspolitikens mer grundläggande motiv: att genom skäliga ersättningar, stipendier och bidrag frigöra upphovsmännens tid och kraft att ägna sig åt och fördjupa sin litterära verksamhet. Så beskrivet framhävs också biblioteksersättningens framåtsyftande och utvecklande kraft, samt att det är den kvalificerade litteraturens plats i ett demokratiskt samhälle som är målet för verksamheten.

En uttalad målsättning för regeringen är ett större utbud av längre stipendier till enskilda konstnärer. På litteraturområdet kan detta förverkligas genom en satsning på biblioteksersättningen, inom vilken styrelsen för Sveriges författarfond kan prioritera längre stipendier och särskild biblioteksersättning. Styrelsen för Sveriges författarfond föregriper inte resultatet av de förhandlingar som påbörjas under våren 2025, men vill betona just denna funktion och värdet av att långsiktigt kunna utforma ett stipendieutbud enligt dessa uttalade prioriteringar.

Trots den senaste förhandlingsöverenskommelsen om tillfälliga extra medel (p.g.a. restriktionerna under pandemin) blev de årliga ökningarna av den totala biblioteksersättningen den senaste förhandlingsperioden de lägsta på mycket länge: 1,1 procents ökning på två år (se tabell s. 10). Samtidigt är söktrycket fortsatt högt även efter de pandemipåverkade krisåren 2020-2021. Redogörelsen för biblioteksersättningens beräkning och utveckling nedan avslutas (s. 11) med en redovisning av hur söktryck och andelen beviljade ansökningar förändrats, vilket

leder vidare till förslaget på ökningarna som därpå följer inom avsnittet rörande anslagspost 5.

Biblioteksersättningens grundbelopp och multiplar

Den totala biblioteksersättningens storlek bestäms dels av utlåning och referensbestånd i folkbibliotek och skolbibliotek, dels av ersättningens beloppsnivåer för lån och referensexemplar (multiplar).

Biblioteksersättningens multiplar 2025

Lån av originalverk	2 kr och 20 öre	<i>Grundbelopp</i>
Lån av översättning	1 kr och 10 öre	<i>½ av grundbeloppet</i>
Referensexemplar av originalverk	8 kr och 80 öre	<i>4 x grundbeloppet</i>
Referensexemplar av översättning	4 kr och 40 öre	<i>2 x grundbeloppet</i>

Grundbeloppets utveckling 2016 – 2025

2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1 kr 52 öre	1 kr 60 öre	1 kr 68 öre	1 kr 76 öre	1 kr 88 öre	1 kr 92 öre	2 kr	2 kr 4 öre	2 kr 12 öre	2 kr 20 öre
+ 7 öre	+ 8 öre	+ 8 öre	+ 8 öre	+ 12 öre	+ 4 öre	+ 8 öre	+ 4 öre	+ 8 öre	+ 8 öre
+ 4,8 %	+ 5,3 %	+ 5,0 %	+ 4,8 %	+ 6,8 %	+ 2,1 %	+ 4,2 %	+ 2,0 %	+ 3,8 %	+ 3,8 %

Multiplarna baseras enligt förordningen (1962:652) om Sveriges författarfond på det grundbelopp för lån av originalverk som bestäms genom överenskommelse mellan regeringen och de tre upphovsmannaorganisationerna Sveriges Författarförbund, Föreningen Svenska Tecknare och Svenska Fotografers Förbund. Eftersom förhandlingarna avseende biblioteksersättningens grundbelopp för år 2026 (och 2027) ännu inte avslutats, går det inte att i detta budgetunderlag ange något totalbelopp för biblioteksersättningen år 2026. I kapitlets avslutande avsnitt nedan redovisas med utgångspunkt i befintlig biblioteksstatistik vad några olika alternativa grundbelopp skulle innebära för den totala biblioteksersättningen år 2026 (och 2027).

Utlåning

Inom ramen för Sveriges officiella statistik producerar Kungl. biblioteket årlig statistik över folk- och skolbibliotekens utlåning m.m. Denna statistik utgör grunden för beräkningen av biblioteksersättningens underlag. De fristående sjukhusbiblioteken redovisas separat i den officiella biblioteksstatistiken, och utgör enligt parternas överenskommelse underlag för biblioteksersättningen.

Utöver den officiella biblioteksstatistiken, grundas biblioteksersättningen på vissa schablonmässiga beräkningar av biblioteksutnyttjandet som parterna kommit överens om. Det gäller utnyttjandet på skolbiblioteken, där den offentliga statistiken inte längre kan användas för en fullständig beräkning av biblioteksersättningen. Det gäller också merutnyttjandet genom utlåning till verksamheter där utlåneregistrering inte sker (bl.a. uppsökande verksamhet) samt en extra

kompensation för läsning på plats på biblioteken, ett användande som ju inte registreras av biblioteken.

För beräkning av den totala biblioteksersättningens storlek krävs därtill uppgift om utlåningens andelar av upphovsrättsligt skyddade svenska originalverk, rättskyddade översättningar till svenska och övriga, ej ersättningsberättigande verk. Den informationen ges inte i den officiella biblioteksstatistiken, utan beräknas av författarfonden i samband med de årliga undersökningarna för uträkning av de individuella ersättningarnas storlek.

Beräkning av biblioteksersättningen

Enligt 4 a § fondförordningen beräknas biblioteksersättningen från och med år 2015 (d.v.s. med verkan från och med anslagsåret 2016) med utgångspunkt från medelvärdet av antalet hemlån och referensexemplar under två kalenderår i följd (beräkningsperiod). Medelvärdet under en beräkningsperiod ska utgöra grunden för den biblioteksersättning som överförs under två år i följd, med början tre år efter det sista kalenderåret i beräkningsperioden. Vidare stadgar grundöverenskommelsen från 2015 mellan regeringen och upphovsmannaorganisationerna att förhandlingarna ska ske vartannat år, d.v.s. sträcka sig över två anslagsår.

Detta innebär att ett medelvärde av antalet hemlån och referensexemplar under åren 2022 och 2023 utgör grunden för biblioteksersättningsanslagets beräkning för både år 2026 och år 2027.

I uppställningen nedan redovisas bibliotekstatistik för åren 2022 och 2023 med uträkning av ett medelvärde för den s.k. beräkningsperioden. I budgetunderlagets sista avsnitt lämnas källhänvisningar och förklaringar till de redovisade siffrorna.

**Beräkning av biblioteksersättningen:
Utlåningsår 2022 och 2023; anslagsår 2026 (och 2027)**

	2022	2023	Beräkningsperiod
UTLÅNING			
Folkbibliotek	50 791 000 lån	52 409 000 lån	
Sjukhusbibliotek m.fl.	381 000 lån ⁸⁾	412 000 lån ¹⁾	
"Uppsökande" verksamhet	10 428 000 lån ⁹⁾	10 423 000 lån ²⁾	
Skolbibliotek	16 250 000 lån ³⁾	16 250 000 lån ³⁾	
Summa registrerad utlåning	77 850 000 lån	79 494 000 lån	
Uppräkning för läsning på plats	1,03 ⁴⁾	1,03 ⁴⁾	
S:a utlåning efter uppräkning	80 186 000 lån	81 879 000 lån	
Andel originalverk	62,5% ⁵⁾	63,1% ⁵⁾	
Antal lån av originalverk	50 116 000 lån	51 666 000 lån	50 891 000 lån
Andel översatta verk	29,6% ⁵⁾	29,1% ⁵⁾	
Antal lån av översatta verk	23 735 000 lån	23 827 000 lån	23 781 000 lån
REFERENSBESTÅND			
Folkbibliotek	813 000 ex.	789 000 ex.	
Sjukhusbibliotek m.fl.	7 000 ex. ¹⁰⁾	7 000 ex. ⁶⁾	
Skolbibliotek	6 846 000 ex. ⁷⁾	6 846 000 ex. ⁷⁾	
Totalt referensbestånd	7 666 000 ex.	7 642 000 ex.	
Andel originalverk	78,3% ⁵⁾	78,2% ⁵⁾	
Bestånd av originalverk	6 002 000 ex.	5 976 000 ex.	5 989 000 ex.
Andel översatta verk	9,1% ⁵⁾	9,0% ⁵⁾	
Bestånd översatta verk	698 000 ex.	688 000 ex.	693 000 ex.

Anslagspostens storlek

Som redogjorts för ovan bestäms den totala biblioteksersättningen – d.v.s. anslagspostens storlek – genom bl.a. biblioteksutlåningens omfattning i kombination med det s.k. grundbelopp som framförhandlas mellan regeringen och upphovsmannaorganisationerna.

SVERIGES FÖRFATTARFOND

Anslagspostens utveckling 2016 – 2025

2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
148 997 tkr	156 839 tkr	163 832 tkr	171 633 tkr	177 342 tkr	181 115 tkr	184 792 tkr	188 488 tkr	190 488 tkr	190 600 tkr
							Varav "pandemi-tillägg":	8 747 tkr	2 000 tkr
+7 064 tkr	+7 842 tkr	+6 993 tkr	+7 801 tkr	+5 709 tkr	+3 773 tkr	+3 677 tkr	+3 696 tkr	+2 000 tkr	+112 tkr
+5,0%	+5,3%	+4,5%	+4,8%	+3,3%	+2,1%	+2,0%	+2,0%	+1,1%	+0,1%

Ordningen med tvååriga överenskommelser och ett medelvärde av två års biblioteksstatistik, innebär alltså att beräkningsperioden 2020–2021 nu ersätts av 2022–2023. I följande tabell redovisas förändringen av beräkningsunderlaget (utlåning och referensbestånd) de senaste beräkningsperioderna. Här anges alltså utlåning efter uppräknig med 3 % för läsning på plats, enligt förhandlingsöverenskommelse. Det ska också förtydligas att schablonen för skolbibliotek ingår oförändrat under de redovisade åren, samt att 2013 års uppgifter för "uppsökande verksamhet" fått användas även för åren 2014–2023. Författarfonden har använt dessa schabloner för beräkning av de individuella ersättningarna år 2024, men huruvida de bör användas för den kommande anslagsberäkningen har parterna i princip möjlighet att diskutera i de kommande förhandlingarna om grundbeloppet för åren 2026 och 2027.

	2014–2015	2016–2017	2018–2019	2020–2021	2022–2023	Förändring 20-21 – 22-23	Förändring 14-15 – 22-23
Antal lån av originalverk	56 561 631	54 030 915	52 956 473	48 725 914	50 891 000	+2 165 000	-5 671 000
						+4,4%	-10,0%
Antal lån av översatta verk	28 966 180	27 625 628	26 240 063	23 301 236	23 781 000	+480 000	-5 185 000
						+2,1%	-17,9%
Referensbestånd av originalverk	6 125 212	6 099 790	6 172 672	5 967 964	5 989 000	+21 000	-136 000
						+0,4%	-2,2%
Referensbestånd översatta verk	986 606	1 043 900	814 323	739 248	693 000	-46 000	-293 606
						-6,2%	-27,8%
Sammanlagd förändring av underlaget 2020–2021 till 2022–2023:						+2,8%	

Trendmässigt minskar utlåningen under hela 2000-talet, även om hänsyn tas till en ökad e-bokutlåning (vilken inte utgör underlag för statlig biblioteksersättning). Den minskade utlåningen måste sättas i samband med övriga trender på biblioteken vad gäller tillgänglighet och bokinköp: antalet bibliotek/filialer har minskat med 25% sedan millennieskiftet, det fysiska bokbeståndet har minskat med 20% på tio år, och antalet besök på folkbiblioteken har minskat med drygt 8% de senaste tio åren. Samtliga dessa förändringar avser tiden före pandemin. Efter den kraftigt minskade utlåningen under pandemin har en viss återhämtning skett, men det ersättningsgrundande nyttjandet är som framgår av tabellen ovan ändå lägre än det var åren närmast före pandemin.

Med reservation för eventuella förändringar i förhandlingsöverenskommelsen har det till den beräkningsperiod som ska ligga till grund för en överenskommelse mellan regeringen och upphovsmannaorganisationerna skett en ökning av det

ersättningsgrundande nyttjandet på biblioteken med 2,8%. I praktiken innebär det emellertid att det motsvarar en ökning med 1,7 %, eftersom nuvarande uppgörelse innehåller 2 milj. kr som tillfälligt tillförts år 2025 (som kompensation för pandemins påverkan på utlåningen).

I det följande redovisas vad några olika alternativa grundbelopp skulle innebära för den totala biblioteksersättningen år 2026. Beräkningarna gäller också för anslagsåret 2027, eftersom beräkningsperioden ska vara densamma:

Anslag 2025: 190 600 tkr

Anslag 2026 samt 2027, ex:		Förändring från 2025	
2 kr 20 öre (oförändr.)	193 871 tkr	+ 3 271 tkr	+1,7%
2 kr 24 öre (+ 4 öre)	197 397 tkr	+ 6 797 tkr	+3,6%
2 kr 28 öre (+ 8 öre)	200 921 tkr	+ 10 321 tkr	+5,4%
2 kr 32 öre (+ 12 öre)	204 446 tkr	+ 13 846 tkr	+7,3%
2 kr 36 öre (+ 16 öre)	207 972 tkr	+ 17 372 tkr	+9,1%

Huvuddelen av författarfondens stipendier fördelas ur biblioteksersättningen. Som framgår av tabellen nedan håller ett högt söktryck fortsatt i sig efter de pandempåverkade krisåren 2020 och 2021, samtidigt som antalet stipendier som nu kan beviljas är långt färre. Den alltid hårda konkurrensen - med bifallsprocent ofta under 20% - har därför under de senaste åren varit ännu hårdare än normalt, och många kvalificerade sökande blir utan stipendium. Antalet beviljade ansökningar på årsbasis är nu nere på 13%:

År	Antal ansökningar	Antal beviljade stipendier	Bifallsprocent	
2015-2019	1 685/år	334/år	20%	
2020	2 694	769	29%	<i>Förstärkt med "krisstipendier"</i>
2021	2 493	1 171	47%	<i>Förstärkt med "krisstipendier"</i>
2022	2 218	370	17%	
2023	2 302	291	13%	
2024	2 089	275	13%	

Sammanställningen avser arbetsstipendier m.m. ur biblioteksersättningen samt övriga anslag till författare, översättare, tecknare, fotografer och kulturjournalister.

Som redovisats ovan är den sammanlagda biblioteksersättningen i princip oförändrad till år 2025, efter en relativt blygsam ökning till år 2024. För att möta denna ekonomiska verklighet har styrelsen för Sveriges författarfond behövt besluta om sänkta och därefter frysta årsbelopp för de fleråriga stipendierna och särskild biblioteksersättning. Därtill kommer antalet nya beviljade stipendier att minska ytterligare. Den hårda konkurrensen och låga beviljandegraden förväntas således hålla i sig under år 2025, då det inom ramen för ett oförändrat anslag måste avsättas medel för de individuella ersättningarna, vilka enligt fondförordningen växer i takt med grundbeloppets ökning.

Det är mot bakgrund av denna utveckling styrelsen för Sveriges författarfond under nästa avsnitt föreslår ökning av den anslagspost ur vilken författarfonden kan fördela stipendier som kompletterar det utbud som skapas inom ramen för biblioteksersättningen.

5:2 ap.5 Bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker

I enlighet med förordningen (2019:1269) om statsbidrag till konstnärer fördelas statsbidrag till enskilda yrkesutövande konstnärer, med syftet att främja deras möjligheter att bedriva, fördjupa och utveckla sin konstnärliga verksamhet. Statsbidrag får lämnas i form av stipendier, projektbidrag och bidrag för internationellt utbyte.

Budgetåret 2025 uppgår anslagsposten till oförändrat 11 237 000 kr. Styrelsen för Sveriges författarfond har beslutat att anslagsposten under året ska fördelas enligt följande:

- 4 830 000 kr för arbetsstipendier till författare, översättare och kulturjournalister,
- 4 595 000 kr för arbetsstipendier till dramatiker och översättare av dramatik,
- 1 212 000 kr till bidrag för internationellt utbyte.

Verksamheternas administrationskostnader, 600 000 kr, täcks också av medlen under denna anslagspost.

Nedan utvecklas resonemangen avseende de olika verksamheterna. Med hänvisning till redovisningarna i följande tre avsnitt föreslår styrelsen för Sveriges författarfond att anslagsposten 5:2 ap.5 för år 2026 ska höjas med 13 763 000 kr till 25 000 000 kr och för åren 2027–2028 med ytterligare 1 milj. kr årligen till 26 000 000 kr år 2027 och 27 000 000 kr år 2028

Yrkandet vad gäller denna anslagspost lämnas dels med hänvisning till de totala behoven och för det samlade konstnärspolitiska uppdraget som normalt huvudsakligen förverkligas inom ramen biblioteksersättningen, och bör sättas i relation till författarfondens totala omslutning. På föregående sida har redogjorts för ett högt söktryck i kombination med ett minskat antal beviljade stipendier och sänkta belopp. Dels motiveras förslaget till höjningar av behoven mer specifikt för de yrkeskategorier och de bidragstyper som inte kan tillgodoses genom biblioteksersättningen. Nedan utvecklas resonemangen avseende de olika verksamheterna.

Arbetsstipendier till författare, översättare och kulturjournalister

Som närmare redovisats inledningsvis har styrelsen för Sveriges författarfond inom ramen för biblioteksersättningen, genom särskild biblioteksersättning och fleråriga stipendier, i relativt stor utsträckning koncentrerat sina insatser på att skapa ekonomisk trygghet under längre perioder för de litterära upphovsmännen. Som komplement till de ersättningar och stipendier som fördelas ur biblioteksersättningen finns stipendierna ur anslagspost 5:2, ap. 5.

Värdet av dessa kompletterande stipendier är som redovisats ovan för närvarande extra stort när biblioteksersättningens svaga utveckling sammanfaller med stora behov och ett fortsatt högt söktryck. Det yrkande som görs med hänvisning till

biblioteksersättningens stagnation syftar till en förstärkning av arbetsstipendierna till de litterära och bildlitterära upphovsmännen och översättarna.

Fortsatt viktigt är också att stipendierna – till skillnad från stipendierna ur biblioteksersättningen – är tillgängliga också för kulturjournalister. Många kulturredaktioner och kulturtidskrifter vittnar om svårigheter att förverkliga seriösa journalistiska ambitioner och att upprätthålla yrkesmässiga villkor för sina skribenter. Denna utveckling är inte enbart beroende av situationen för de kulturtidskrifter som naturligt anses vara föremål för kulturpolitikens omsorg, utan hänger också samman med den kvalificerade kulturjournalistikens allt mindre utrymme i bredare riktad media.

Den förändring av kulturjournalistikens inriktning och förutsättningarna för det i bred mening kritiska samtalet som nu pågår, är en uppfordrande utmaning för kultur- och mediepolitik på flera nivåer. Digitaliseringen bär på många löften vad gäller delaktighet och tillgänglighet, men för de enskilda och fritt yrkesverksamma kulturjournalisterna går samtidigt utvecklingen i negativ riktning, där antalet uppdrag minskar samtidigt som arvodet för varje uppdrag pressas nedåt. De ansträngda ekonomiska villkoren för tidskrifter och kulturredaktioner försvårar för det redaktionella ansvaret gentemot skribenterna, och den som avser att livnära sig på kulturjournalistik eller kritikerverksamhet måste till sist anpassa arbetsinsatsen till det faktiska arvodet. Detta påverkar inte bara förutsättningarna för dem som är yrkesverksamma idag, det riskerar att begränsa rekryteringen in i yrket på ett sätt som inte främjar den mångfald av erfarenheter och perspektiv som vår offentlighet bör präglas av.

Övergripande är en kulturpolitik inriktad på villkoren för produktion av kvalificerad kulturjournalistik och kulturkritik betydelsefull i ett demokrati- och yttrandefrihetsperspektiv. Att förstärka författarfondens bidragsgivning riktad till de enskilda yrkesutövande kulturjournalisterna vore en viktig del av detta. Med en anslagsförstärkning skulle finnas förutsättningar för att inte bara stärka försörjningen, d.v.s. bidra till finansiering av det kulturjournalistiska arbete som redan idag bedrivs, utan också för att finna former för ett slags upphovsmannadriven och inomkonstnärlig utveckling av kritiken och kritikeryrket.

Arbetsstipendier till dramatiker/manusförfattare och översättare av dramatik

Med stöd av de s.k. återstartsmedlen under 2022 kunde dramatikerrådet utöver de ordinarie arbetsstipendierna fördela ett begränsat antal målinriktade arbetsstipendier till dramatiker som skriver för scenen. Stipendierna kompletterade det ordinarie dramatikerstödet till teatrar (se nästa avsnitt) i en tid när programläggningen under påverkan av pandemin förskjutits, det hade bildats köer på teatrarna och beställningarna minskade i antal.

Detta målinriktade stöd för att utveckla en enskild pjäsidé syftar samtidigt till att stärka dramatikers position och främja tillkomsten av utvecklade originalidéer som kan erbjudas landets teatrar. Dramatikerrådet kunde fortsätta försöket under år 2023 endast eftersom fokuset på kortare punktstipendier under pandemin

medförde visst ekonomiskt utrymme att fördela – ett mer begränsat – antal målinriktade stipendier.

Dramatikerrådet bedömer stipendieformen som framgångsrik och att den fortsatt kan utgöra en viktig del av stipendieutbudet, men inom nuvarande ekonomiska ramar är detta inte möjligt att förverkliga. Liksom hos andra kategorier av fritt verksamma upphovsmän finns behovet att också för högt kvalificerade manusförfattare och dramatiker erbjuda de längre tider av arbetsmässig trygghet som fleråriga stipendier kan ge. För en sådan bredd i stipendieutbudet fordras förstärkningar av anslagsposten.

Till beskrivningen av konkurrensen om stipendier till dramatiker hör också att utöver landets scendramatiker och översättare av dramatik räknas även manusförfattare för film och tv till denna yrkesgrupp. Finansierings- och produktionsvillkoren för film och tv skiljer sig naturligtvis mycket från scenteaterns, men manusförfattarna behöver likväl precis som scendramatikerna tid och arbetsro för att självständigt utveckla sina manusidéer. Detta slags stipendier betyder mycket för de fritt verksamma manusförfattarnas konstnärliga behov och för att främja kvalitet och originalitet också inom film och tv.

Bidrag för internationellt utbyte

Bidrag för internationellt utbyte fördelar författarfonden uteslutande med medel från ovan rubricerad anslagspost. Bidragen fördelas av internationella rådet vid Sveriges författarfond.

Författarfonden upprepar här förslag från tidigare budgetunderlag om höjningar av anslagsposten för att kunna förstärka den internationellt syftande bidragsgivningen. Bedömningen är att det är möjligt att med ytterligare och mer långsiktiga förstärkningar utveckla bidragsgivningen på ett sätt som påtagligt skulle gynna det internationella arbetet på litteraturområdet. Författarfonden är därtill beredd att utveckla verksamheten i riktning mot ett internationellt program på litteraturområdet motsvarande det som bedrivs av Konstnärsnämnden inom andra konstområden. En sådan verksamhet bör också inbegripa ett mer proaktivt samarbete med och stöd till residensverksamheter – både inhemska och utländska institutioner – på ett sätt som kräver en förstärkt administration jämfört med den renodlade bidragsgivning författarfonden bedriver idag.

Att bygga upp en sådan verksamhet kräver ett utvecklingsarbete. Författarfonden bedömer att en sådan uppbyggnad kan ske gradvis och påbörjas inom de ekonomiska ramar som föreslås för 5:2 ap.5. Med hänvisning till redan befintliga stödstrukturer (Kulturrådet) och branschskillnader kan en sådan verksamhet på litteraturområdet i jämförelse med andra konstområden fokusera mindre på informationsinsatser, publikverksamhet och branschkontakter för arbetsmöjligheter – och mer renodlat satsa på insatser som tar sikte på det inomkonstnärliga värdet av internationella sammanhang och samarbeten.

5:2 ap.13 Dramatikerstöd

I enlighet med förordning (1998:1369) om statsbidrag för beställning av nyskriven svensk dramatik får bidrag ges till fria teatergrupper, regionala och lokala teaterinstitutioner samt radio- och TV-företag för beställning av nyskriven svensk dramatik, i syfte att ge i första hand teatrar möjlighet att beställa nyskriven svensk dramatik av hög kvalitet. Ansökan ska göras gemensamt av en dramatiker och den som vill uppföra dramatikers verk. Stödet fördelas av dramatikerrådet vid Sveriges författarfond. År 2025 uppgår anslagsposten till oförändrat 4 461 000 kr.

Dramatikerstöd utbetalas till teatern, men ska oavkortat utgöra arvode till dramatikern. Stödets storlek motsvarar 2/3 av grundersättningen enligt gällande avtal mellan Svensk Scenkonst och Sveriges Dramatikerförbund, avseende förvärv och framförande av scenpjäser. Ett villkor för beviljat stöd är att teatern utöver detta stöd betalar dramatikern ett belopp motsvarande lägst 1/3 av ersättningen enligt nyss nämnda avtal.

Utifrån de uppföljningar och utvärderingar dramatikerrådet gjort av dramatikerstödet betraktar rådet stödformen som mycket framgångsrik. De redogörelser och enkätsvar som samtliga teatrar och dramatiker regelmässigt lämnar in efter varje genomförd uppsättning, fortsätter att bekräfta stödets stora betydelse.

Eftersom dramatikerstödet till sin konstruktion är kopplat till nämnda avtal mellan Svensk Scenkonst och Dramatikerförbundet, ökar stödbeloppen från år till år i takt med att avtalet omförhandlas. Det är en viktig princip och en grundbult i stödets utformning, och anslagsposten bör därför höjas för att följa kostnadsutvecklingen i samhället.

Författarfonden föreslår att anslagsposten 5:2 ap.13 till år 2026 höjs med 539 000 kr till 5 000 000 kr för att därefter höjas till 5 500 000 kr till år 2027 och ytterligare till 6 000 000 kr år 2028.

5:2 ap.4 Långtidsstipendier

Anslagspost 5:2 ap.4 Långtidsstipendier delas mellan Konstnärsnämnden och Sveriges författarfond. Styrelsen för Sveriges författarfond föreslår att författarfondens del av anslagsposten flyttas över till ap.5 Bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker.

Författarfonden har i tidigare års budgetunderlag utförligt argumenterat för en sådan förändring och beskrivit den inkonsekvens som finns i regeringens styrning när det gäller de stipendier som fördelas med stöd av förordningen (2019:1269) om statsbidrag till konstnärer, samt svårigheterna för Konstnärsnämnden och författarfonden att finna rationell grund för fördelning av stipendierna sinsemellan. Regeringen kan fortsatt i den utsträckning man önskar genom villkor i regleringsbrev styra över hur många långtidsstipendier författarfonden ska fördela, samtidigt som det förbättrar möjligheterna att få till ett jämnare flöde av långtidsstipendier mellan åren.

Prognos avseende kostnader för statlig ålderspensionsavgift

Enligt Villkor för Sveriges författarfond fr.o.m. budgetåret 2023, beslutade av regeringen 2022-12-19, ska Sveriges författarfond i samband med budgetunderlaget redovisa prognos för det följande kalenderåret avseende kostnader för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen om statlig ålderspensionsavgift. Enligt redovisningen nedan bedömer Sveriges författarfond kostnaderna till 3 494 000 kr.

Redovisningen bygger på vissa antaganden rörande anslagsposternas och prisbasbeloppets utveckling, varför det faktiska utfallet kan komma att skilja sig något från denna prognos.

Prognos för år 2026

Från 5:2 ap.8	5-åriga arbetsstipendier	79 st. x 180 000 kr	14 220 000 kr
Från 5:2 ap.8	3-åriga arbetsstipendier	106 st. x 170 000 kr	18 020 000 kr
Från 5:2 ap.5	3-åriga arbetsstipendier	12 st. x 165 000 kr	1 980 000 kr
Summa pensionsgrundande stipendier:			34 220 000 kr
Ålderspensionsavgift		10,21%	3 494 000 kr

Författarfonden fördelar ur 5:2 ap.4 för närvarande också 34 st. långtidsstipendier. Denna anslagspost disponeras dock av Konstnärnämnden, och pensionsavgiften för dessa ingår därför i deras lämnade prognos.

Gällande författningar (myndighetsföreskrifter)

Enligt 18 § författningssamlingsförordningen (1976:725) ska det finnas en förteckning över samtliga gällande författningar och allmänna råd som har beslutats av myndigheten eller någon föregångare till denna.

Per den 25 februari 2025 finns det inte några gällande författningar eller allmänna råd hos styrelsen för Sveriges författarfond

Noter till redovisad biblioteksstatistik

Beräkning av biblioteksersättningen: Utlåningsår 2022 och 2023; anslagsår 2026 (tabell s. 9)

- ¹⁾ *Bibliotek 2023 (tabell 44)* (Sjukhusbiblioteken) samt direktuppgift från Sjömansbiblioteket (dnr 400-1489-24) ($408\,645 + 3\,875 = 413\,000$ lån).
- ²⁾ KB redovisar i webbpublicerad bilaga till statistikrapporten antalet "utlån till obemannade utlåningsställen" från folk- och skolbibliotek till 1 251 733 st. Liksom föregående år får 2013 års uppgifter (5 207 851 lån) användas, eftersom statistiken dels är osäker, dels inte täcker allt merutnyttjande som ska vara biblioteksersättningsgrundande. Till detta adderas Sjömansbiblioteket (direktuppgift) och summan multipliceras med två enligt förhandlingsöverenskommelse om merutnyttjandet ($5\,207\,851 + 3\,875$) $\times 2 = 10\,423\,000$ lån)
- ³⁾ Sedan läsåret 1998/99 saknas biblioteksstatistik som kan användas som underlag för beräkning av biblioteksersättningen. Parterna har enats om att sedan dess i stället använda medelvärdet av erhållen skolbiblioteksstatistik för läsåren 1996/97 och 1997/98 som underlag. Under förutsättning att denna överenskommelse bekräftas i de kommande förhandlingarna, gäller därför fortsatt 16 250 000 lån som beräkningsunderlag beträffande skolbiblioteken.
- ⁴⁾ Till följd av en överenskommelse i biblioteksersättningsförhandlingarna år 1994 ska författarfonden årligen tillföras en ersättning för utnyttjandet på plats i biblioteken av böcker som inte ingår i referenssamlingarna. Hemlånen från folk- och skolbiblioteken räknas därför upp med faktorn 1,03.
- ⁵⁾ Utlåningsens och beståndets andelar av originalverk respektive översättningar fastställs genom författarfondens årliga undersökningar.
- ⁶⁾ Kungl. bibl., *Bibliotek 2023*, Tabell 35 (sjukhusbibliotek) samt webbpublicerad tabellbilaga (Sjömansbiblioteket) ($4\,272 + 2\,662 = 7\,000$ ex.).
- ⁷⁾ Efter överenskommelse i biblioteksersättningsförhandlingarna bestäms antalet referensexemplar i skolbibliotek som en schablonmässigt beräknad andel om 28 % av det totala antalet volymer i skolornas boksamlingar. Eftersom skolbiblioteksstatistik saknas (se not 4) används ett medelvärde av erhållen statistik för läsåren 1996/97 och 1997/98 som underlag för beräkningen av biblioteksersättningen. Under förutsättning att överenskommelsen bekräftas i de kommande förhandlingarna, fastställs skolornas bokbestånd fortsatt till 24,45 milj. volymer (1996/97: 25,5 milj., 1997/98: 23,4 milj.). Antalet referensexemplar i skolbibliotek kan på dessa grunder beräknas till 6 846 000 volymer.
- ⁸⁾ *Bibliotek 2022 (tabell 43)* (Sjukhusbiblioteken) samt direktuppgift från Kungl. bibl. (Sjömansbiblioteket) (dnr 400-180-23) ($374\,591 + 6\,315 = 381\,000$ lån).
- ⁹⁾ KB redovisar i webbpublicerad bilaga till statistikrapporten antalet "utlån till obemannade utlåningsställen" från folk- och skolbibliotek till 1 207 698. Liksom föregående år får 2013 års uppgifter (5 208 000 lån) användas, eftersom statistiken dels är osäker, dels inte täcker allt merutnyttjande som ska vara biblioteksersättningsgrundande. Till detta adderas Sjömansbiblioteket (webbpublicerad tabellbilaga) och summan multipliceras med två enligt förhandlingsöverenskommelse om merutnyttjandet. ($5\,207\,851 + 6\,315$) $\times 2 = 10\,428\,000$ lån.
- ¹⁰⁾ Kungl. bibl., *Bibliotek 2022*, Tabell 35 (sjukhusbibliotek) samt webbpublicerad tabellbilaga. (Sjömansbiblioteket) ($7\,256 + 2\,662 = 7\,000$ ex.).